

NOORDWOLDE, DE HERVORMDE KERK

Geschiedenis

Noordwolde ligt in de uiterste Zuidoosthoek van Fryslân, gemeente Weststellingwerf met in het oosten en zuiden bossen en heidevelden, in het westen de Lindevallei. De plaats is bekend vanwege de rotanindustrie. Een Duitse veenarbeider leerde de inwoners het vlechten van mandjes. Ds. Edema van der Tuuk kwam met het idee van de rieten stoelen en ds. Reitsma en huisarts Mulder namen het initiatief tot de Rietvlechtschool. Zo heeft Noordwolde bekendheid gekregen maar er werd ook gedacht aan de leefomstandigheden van de arme bevolking. In 1919 werd het besluit genomen om 22 arbeiderswoningen te bouwen ten noorden van Noordwolde om de leefomstandigheden te verbeteren; het huidige Rode Dorp, vanaf de joodse begraafplaats op een strook grond van 625 meter lang en 175 meter breed. In 1920 werd begonnen met het grondwerk. Men heeft toen in het gebied vondsten gedaan die tenslotte tot de volgende conclusie hebben geleid: daar is een omgracht kerkhof geweest met een tuïstenen kerk met halfrond gesloten koor uit begin 12de of misschien 11de eeuw. Na de verwoesting van de oude kerk in de 2de helft 14de eeuw, is ± 1 km. zuidwaarts op de huidige plaats, volgens de huidige afmetingen op het veen, rond 1400, opnieuw een kerk gebouwd. De huidige kerk dateert uit 1640 en is gebouwd op de fundamenten van een ouder kerkgebouw; dat bleek tijdens de restauratie van 1964-1967. Wanneer het aantal inwoners van Noordwolde stijgt is er behoefte aan meer ruimte. Er wordt daarom in 1853 een zijvleugel aan de noordkant van de kerk aangebouwd. In 1876 wordt in deze vleugel een orgel geplaatst. Deze aanbouw wordt in 1967 afgebroken. Het orgel is toen verplaatst naar de westzijde van de kerk. In 1874 vervangt men de dubbele klokkenstoel op het kerkhof door een dakruiter op de kerk.

Exterieur

De kerk is gebouwd op een ruim kerkhof met een aantal opmerkelijke grafmonumenten zoals dat van Jan van den Berg (1851-1936), die 70 jaar koster en klokluider was. Twee monumenten van voormalige stoepalen of grenspalen? Er zijn oorlogsgraven met gegevens in een vitrine, ook een aantal moderne grafmonumenten.

Op de westgevel met pilasters een dakruiter met ingesnoerde spits. Twee witgeverfde vlakken tussen de pilasters. De zuidgevel heeft zes velden tussen lisenen; daarin vier grote vensters en een kleiner venster. De noordgevel is gelijk aan de zuidgevel. Het koor is driezijdig gesloten met daarin twee ramen. Deze drie gevels hebben een hoog, tot de vensters, witgeverfde plint. Aan de noordkant, is een verstrooiingsveld. Op de dakruiter een haan als windvaan, op het koor een windvaan met jaartal 1966.

Interieur

De kerk heeft een westelijke ingang waardoor men in de voorkerk komt. De pei (scheidingswand) heeft aan beide zijden panelen en aan de bovenzijde dubbele vaasvormige balusters. De pei is tijdens de restauratie aangebracht naar voorbeeld van oude originelen. In de voorkerk gebruikersruimten, een stichtingssteen en een steen ter gelegenheid van de restauratie. In de kerkzaal een tegelvloer met daarin een groot stuk graniet (in stukken), misschien fundament van een altaar. Ook aan de oostzijde drie zerken voor Elisabeth Indischeraven, dominee Horstenius, Willem Kennemer.

De preekstoel (17de eeuw) aan de zuidzijde is van eikenhout; tijdens de restauratie van witte verf ontdaan. De kuip is zeshoekig; met toogpanelen en op de hoeken pilasters met kopjes. Achterschot in dezelfde stijl. Trap, leuning - en bordes zijn nieuw. Het klankbord is tijdens de restauratie verwijderd en nog later doophek en boog (beide opgeslagen). Naast de preekstoel een ophangbord voor vier collectezakken. Er zijn twee tekstborden met engeltjes. De muur is iets geleed, de muurstijlen rusten op de geleding. Trekbalken met sleutelstukken en enkele daarvan hebben korbelen (kleurresten zijn teruggevonden op trekbalken op de orgelgalerij: rood, grijs en blauw). Het houten tongewelf is grijs-blauw, met ribben rood-wit en met rozetten op de kruising.

Er zijn twee kronen, de ene groter dan de andere. De orgelgalerij heeft een hek met balusters. Het orgel is naar voren gehaald, daarom is een deel van het hek verwijderd. De onderkant van het orgel is aangepast en er is snijwerk onder de torens is aangebracht en bewaarde vleugelstukken zijn opnieuw aangebracht. Het doopvont is in de tijd van de restauratie aangeschaft. De kerk bezit drie liturgische kleden met bijpassende stola's.

Orgel

Het orgel is gebouwd door L. van Dam & Zn. en is van 1867. Maria Kuyper, haar vader was predikant in Noorwolde, schonk f 1000,00 voor het bouwen van een orgel. De bouwsom bedroeg f 3400,00. Het orgel is gerestaureerd door Vaas en Bron in 1940. In 1967, aan het eind van de restauratie is het orgel

opnieuw gerestaureerd, nu door E.R. Ottes en het heeft toen een nieuwe plaats gekregen aan de westzijde omdat de vleugel aan de noordzijde, waar het orgel eerst stond, is afgebroken. In de jaren 2007 en 2008 is een grote restauratie uitgevoerd door de orgelmakerij Bakker & Timmenga. Het orgel is toen naar voren gehaald en er zijn, zoals hiervoor vermeld, weer oude en nieuwe elementen aangebracht. Ornamenten zijn in neo-barokke stijl. De dispositie:

Hoofdwerk: Bourdon 16 voet, Prestant 8 voet, Holpijp 8 voet, Octaaf 4 voet, Roerfluit 4 voet, Quintprestant 3 voet, Octaaf 2 voet, Cornet 3 sterk discant, Trompet 8 voet bas en discant.

Bovenwerk: Salicionaal 8 voet, Viool de Gambe 8 voet, Fluitdolce 8 voet, Fluittravers 4 voet, Gemshoorn 2 voet.

Aangehangen pedaal.

Klavierkoppel 2 afsluitingen, tremulant, windlosser.

Manuaalomvang is C-g³, pedaalomvang is C-g.

Windvoorziening door middel van een magazijnbalg met schepbalgen.

Klaviatuur aan de linker zijkant.

Minze Postma
2009

Literatuur

- Jan Jongepier, Vijf eeuwen Friese orgelbouw, Friese Pers Boekerij, 2004
- Mededelingen van mevrouw H. de Bruin
- Foldermateriaal